

INTERCYZA JAKO RZECZYWISTOŚĆ

Ks. Dr Jozef Marcin – SŁOWACJA

Ur. w 1964 r. w Bardejowie. Studia filozoficzno-teologiczne w l. 1984-1989 w Bratysławie. W roku 1989 magister teologii CMBF w Bratysławie. Licencjat z prawa kanonicznego w r.1998 zaś doktorat również z prawa kanonicznego w roku 2001 na KUL w Lublinie. W r. 2003 doktorat z pedagogiki na Wydziale Pedagogicznym KU w Rużomberku. Od r. 1996 pracownik Metropolitarnego Sądu w Koszycach. W l. 1993-2009 praca duszpasterska w parafii Koszyce i Kapucasy. Autor kilku publikacji i opracowań, kilkunastu artykułów naukowych i popularnonaukowych. Uczestnik kilkunastu konferencji naukowych. Nagroda miasta Koszyce za aktywność na rzecz rozwoju miasta i Regionu.

Wstęp

Małżeństwo we wszystkich znanych systemach prawnych jest umową dwóch stron. Jest to związek kobiety i mężczyzny. Temat artykułu wydają się być kontrowersyjny, jednakże nie jest przypadkowy. Intercyza, czyli najogólniej rzecz ujmując umowa majątkowa małżeńska zawierana pomiędzy małżonkami lub osobami zamierzającymi wstąpić w związek małżeński, prowadząca do powstania innego niż majątkowy ustrój małżeński. Jedni uważają, iż intercyzy są zaprzeczeniem miłości małżeńskiej, są jej cierniem i kolcem. Inni uważają natomiast, iż są podstawą wzajemnego zaufania i bezinteresownej miłości. W Polsce intercyzy cieszą się coraz większym zainteresowaniem. Wynika to przede wszystkim z rosnącej zamożności obywateli i chęci ochrony własnego dorobku. Niniejszy artykuł będzie miał na celu przedstawienie i jedynie wstępnie zarysowanie zainteresowanym przedmiotowego zagadnienia.

1. POJĘCIE INTERCYZY.

Intercyzy stanowią popularny instrument regulacji stosunków majątkowych małżon-

ków żyjących w państwach o gospodarce wolnorynkowej. Potocznym mianem „intercyzy” określa się umowę w prawie zwaną „umową majątkową małżeńską”. Polskie prawo rodzinne wskazuje, iż w związku z zawarciem małżeństwa powstaje wspólnota majątkowa małżeńska. Wszystko co małżonkowie gromadzą jest wspólne. W takiej sytuacji do majątku wspólnego wnoszone są wszystkie prawa majątkowe i zobowiązania obojga partnerów. Intercyza natomiast jest swego rodzaju zaprzeczeniem powyższego.

Intercyza to umowa, wprowadzająca rozdzielność majątkową. Małżonkowie lub przyszli małżonkowie podpisują przedmiotową umowę, jeżeli nie chcą pozostawać we wspólności¹. Ważność zawartej umowy zależy od jej formy. Aby przedmiotowa umowa była ważna musi być zawarta w formie aktu notarialnego, musi być nadto zgoda obu stron. Zawierana jest najpóźniej dzień przed ślubem i nabiera mocy prawnej z chwilą wstąpienia partnerów w związek małżeński. W sytuacji gdyby z jakichś powodów nie doszło do ślubu, intercyza ni nabiera mocy prawnej i staje się nieważna².

¹ Szerzej K. Pietrzykowski, Ocena stanu prawa rodzinnego w Polsce, PL 2001, nr 3.

² Zob. J. Pietrzykowski, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2003, s. 472.

Intercyzę można podpisać także w trakcie trwania związku małżeńskiego. Można ją także zmodyfikować lub zerwać w dowolnym czasie. Jeśli narzeczeni nie podpiszą intercyzy, po ślubie będą dysponować trzema majątkami: majątkiem żony (majątek, który żona nabyła przed ślubem), majątkiem męża (majątek, który mąż nabył przed ślubem) oraz wspólnym majątkiem (majątek, który mąż i/lub żona nabyli po ślubie). W sytuacji podpisania intercyzy przez narzeczonych, z chwilą zawarcia związku małżeńskiego nie powstanie majątek wspólny³.

2. DEFINICJA USTROJU MAJĄTKOWEGO

Omawiając zagadnienia związane z intercyzą należy wskazać na to, czym jest ustrój majątkowy małżeński. Dopiero wówczas będzie można zrozumieć, czym jest przedmiotowe zagadnienie. Istnieje wiele podstawowych definicji ustroju majątkowego. Zgodnie z poglądem A. Wasiewicza przez ustrój majątkowy małżeński należy rozumieć „*pewien system określający zasady kształtowania się wzajemnych stosunków majątkowych między małżonkami*”. Jest to ogół przepisów wskazujące na skutki wywoływane w małżeństwie w zakresie sytuacji prawnej małżonków w zakresie ich majątków⁴.

Natomiast według M. Andrzejewskiego „*Problematyka małżeńskich ustrojów majątkowych obejmuje reguły tworzenia przez małżonków swego majątku (osobistego lub wspólnego) i podejmowanie przez nich działań o charakterze ekonomicznym (zarząd majątkiem), w tym nawiązywania stosunków prawnych na tym obszarze z osobami trzecimi, a także relacje majątkowe między małżonkami dotyczące wzajemnej sytuacji ich majątków małżeńskich*”⁵.

W doktrynie panuje pogląd, według którego ustrój majątkowy ma dwojaką postać. Po pierwsze jest zespołem norm regulujących więzi majątkowe między małżonkami. Po wtóre ustrój majątkowy jest uważany jako kompleks stosunków majątkowych między małżonkami, powstających i istniejących z mocy przepisów normujących określony rodzaj i typ ustroju majątkowego.

Najogólniej można skonstatować, iż po przez ustrój majątkowy należy rozumieć wewnętrzne stosunki majątkowe, w jakich pozostają małżonkowie. Obejmuje całość sytuacji majątkowej małżonków⁶.

Inne koncepcje utożsamiają ustrój majątkowy z przepisami wskazującymi na relacje małżonków do ich majątku. Należy wskazać, iż po za omawianym ustrojem mogą istnieć inne stosunki majątkowe, wynika-

³ M. Nazar, Zawarcie małżeństwa według prawa polskiego z uwzględnieniem postanowień podpisanego 28 lipca 1993 r. Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, KPP 1996, z. 3.

⁴ Szerzej: A. Wasiewicz, Z problematyki umów małżeńskich majątkowych, ZN IBPS 1988, nr 29.

⁵ Zob. M. Andrzejewski, Prawo rodzinne i opiekuńcze, Warszawa 2006.

⁶ Należy wskazać, iż np. w niemieckim prawie przez ustrój majątkowy małżonków (eheliche Güterrecht) rozumie się najczęściej prawną regulację obejmującą stosunki majątkowe małżonków, będące następstwem zawarcia małżeństwa, przy czym podkreśla się, iż poza ustrojem pozostają skutki małżeństwa (Ehewirkungen) zarówno o charakterze osobistym, jak i majątkowym. Niektórzy autorzy podkreślają, iż chodzi o regulacje stosunków majątkowych małżonków nie tylko między sobą, ale również wobec osób trzecich. M. Schwimann, opierając swoje rozważania na regulacji zawartej w ABGB, podkreśla, iż ustrój majątkowy małżonków obejmuje tylko te stosunki majątkowe małżonków, które dotyczą majątków małżonków. Podobnie F. Geschnitzer, który wskazuje, że ustrój majątkowy obejmuje skutki, jakie wywołuje zawarcie małżeństwa wobec majątków małżonków. G. Jędrejek, Intercyzy. Pojęcie. Treść. Dochodzenie roszczeń, Warszawa 2011, LexisNexis (wydanie II) ss. 464

jące m.in. z zawarcia między małżonkami umowy spółki cywilnej czy też spółki cichej. Ustrój ten również może obejmować wiele stosunków między małżonkami. Według poglądu J.S. Piątkowskiego nazwą „ustrój” oznacza się też samą sytuację prawną małżonków względem ich majątku określoną przepisami, którym małżonkowie w tym zakresie podlegają⁷.

Mając na uwadze powyższe należy wskazać, iż ustrój majątkowy małżeński jest uregulowany przez przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego⁸. Dział III kodeksu nosi nazwę „Małżeńskie ustroje majątkowe”. Nie jest to oczywiście regulacja zupełna. Przykładowo wskazać na przepis art. 680¹ k.c.⁹, określający przynależność do majątku wspólnego małżonków wynikający z prawa najmu lokalu mieszkalnego.

Nadto należy również wskazać, iż ustrój majątkowy małżeński odnosi również skutki wobec osób trzecich. Powyższe ma zastosowanie w sytuacji odpowiedzialności majątkiem wspólnym za długi powstałe podczas trwania wspólności majątkowej. Odnoszą się nie tylko do ustroju ustawowego, ale na podstawie art. 48 k.r.o., również do ustroju wspólności umownej.

W doktrynie można się również spotkać z uznaniem małżeńskiego ustroju majątkowego za pełniący rolę służebną wobec stosunku podstawowego, jaki stanowi małżeństwo. Opisywany ustrój to również „konkretny” stosunek prawny między małżonkami, którego przedmiotem są prawa i obowiązki dotyczące majątków małżonków. Źródłem stosunku jest: ustawa - w przypadku ustroju ustawowego, umowa - w przypadku ustroju umownego

oraz orzeczenie sądu - w przypadku ustroju przymusowego. Pojęcie „*umowny ustrój majątkowy małżonków*” jest zatem szersze od pojęcia „*umowa majątkowa małżonków*”. Umowa taka jest źródłem ustroju umownego, nie wyczerpuje jednak jego treści¹⁰.

Należy wskazać, iż w prawie rzymskim nie wykształciły się małżeńskie umowy majątkowe we współczesnym tego słowa znaczeniu. Legislatorzy tamtych czasach podzielili powstanie skutków prawnych na skutki w zakresie majątkowym i osobowym. Pierwsze zależały od statusu prawnego żony. Jej status zależał od przynależności do grupy osób *alieni iuris* lub *sui iuris*, oraz od tego, czy żona zawierała małżeństwo *cum manu* albo *sine manu*.

Jeżeli małżeństwo było zawierane w sytuacji *cum manu* wówczas żona nie miała żadnych praw majątkowych, a jej majątek przypadał mężowi. W przypadku drugiego rodzaju małżeństwa *sine manu* obowiązywała rozdzielnność majątkowa. W sytuacji, gdy żona należała do osób *sui iuris*, zachowywała swój majątek (tzw. *majątek parafernalny*), jako osoba *alieni iuris* zachowywała swe prawa majątkowe w rodzinie ojca¹¹.

Niemniejsze wskazane powyżej systemy majątkowe mogły być modyfikowane przez czynności prawne dokonywane między małżonkami, w tym zwłaszcza np. przez darowiznę dokonaną przed zawarciem małżeństwa czy też darowiznę między małżonkami, która była dopuszczalna od czasów Justyniana.

Powyższe darowizny można uznać za fundament dzisiejszych intercyz. Można stwierdzić, iż prawo kanoniczne uznaje małżeństwo za sakrament oraz za umowę.

⁷ J. S. Piątkowski, *Stosunki majątkowe między małżonkami*, Warszawa 1955.

⁸ Ustawa z dnia 25 lutego r., kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz. U. 2012. Nr 788 z późn. zm. Dalej jako k.r.o.

⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., kodeks cywilny Dz. U. 1964, Nr 16, poz. 93. Dalej jako k.c.

¹⁰ Jędrejek, *Intercyzy...*

¹¹ A. Damasiewicz, *Intercyzy i umowy między konkubentami. Klauzule umowne*, Warszawa 2008, s. 12.

Umowna koncepcja małżeństwa została przyjęta przez przedstawicieli prawa natury. Następstwem powyższego stało się uznanie małżeństwa za umowę cywilną m.in. przez patent cesarza Józefa II o małżeństwie z 1783 r.. Podobny zwrot znalazł się w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela z 1791 r.¹²

Z małżeńskimi umowami występowały intensywnie w średniowieczu w państwach europejskich, w głównej mierze w Niemczech oraz we Francji. W okresie tym systemy majątkowe oparto na prawie zwyczajowym. Do rozpowszechnienia intercyz przyczyniły się kodyfikacje XIX w. m.in. można wyróżnić wśród nich: Kodeks Cywilny Niemiecki (BGB) oraz Kodeks Cywilny Austriacki (ABGB) a także Kodeks Napoleona. Powyższe regulacje zawierały normy dotyczące stosunków małżonków, pozostawiając tym samym możliwość wyboru ustroju umownego bądź umownego. Ważnym impulsem do upowszechnienia intercyz było równouprawnienie kobiet dokonane w XX w., które stało się impulsem do współczesnego rozumienia pojęcia intercyzy¹³.

3. RODZAJE USTROJÓW MAJĄTKOWYCH WYSTĘPUJĄCYCH W MAŁŻEŃSTWIE

Omawiając tematykę związaną z intercyzą i umowami majątkowymi nie sposób jest ominąć rodzajów ustrojów majątkowych istniejących pomiędzy małżonkami. Według systematyki kodeksu cywilnego i rodzinnego można wyróżnić trzy podstawowe rodzaje małżeńskich ustrojów majątkowych. Pierwszym rodzajem jest

ustawowy ustrój majątkowy – jest to ustrój wspólności majątkowej. Kolejnym rodzajem jest umowny ustrój majątkowy, wśród którego można wyróżnić wspólność majątkową, rozdzielność majątkową oraz rozdzielność majątkową z wyrównaniem dorobków. Ostatnim rodzajem ustroju majątkowego małżeńskiego jest przymusowy ustrój majątkowy¹⁴.

Jako pierwszy ustawodawca wskazuje na ustrój ustawowy. Tenże ustrój stanowi podstawę stosunków majątkowych małżonków. Jeżeli małżonkowie nie wskażą, jaki ustrój ma ich łączyć to wówczas niniejsze rozwiązanie ma zastosowanie (art. 31 § 1 k.r.o.).

Alternatywą natomiast dla ustroju ustawowego stanowi ustrój umowny. W poprzednim systemie politycznym sprzed 1989 roku do rzadkości należało zawieranie intercyz. Obecnie prawodawca daje szeroką możliwość zawierania przedmiotowych umów. Przed 1989 r. zawieranie intercyz, także z przyczyn natury ideologicznej, należało do rzadkości¹⁵. *De lege lata* za koniecznością zawierania intercyz wydaje się być sytuacja, w której jeden z małżonków prowadzi działalność gospodarczą, a zawarta umowa między małżonkami pozwala uniknąć odpowiedzialności drugiego małżonka za ewentualne długi powstałe w związku z prowadzoną działalnością.

Trzecim rodzajem ustroju wskazywanym w niniejszej części artykułu jest ustrój majątkowy przymusowy. Jego wprowadzenie i objęcie nim małżonków ma charakter wyjątkowy, natomiast jego wprowadzenie ma wyjątkowy charakter. Sytuacjami takimi

¹² Zob. szerzej J. M. Łukasiewicz, *Ustroje majątkowe małżonków w Polsce na przestrzeni wieków XIII-XIX. Zarys problematyki*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego” 2009, z. 56, s. 101 i n.

¹³ B. Lesiński, [w:] *Historia państwa i prawa Polski. Zarys wykładu*, Poznań 1994, s. 137.

¹⁴ Dział III k.r.i o.

¹⁵ Zob. Z. Kaczmarczyk, B. Leśnodorski, *Historia państwa i prawa Polski od połowy XV w. do r. 1795*, red. J. Bardach, Warszawa 1957, s. 168 i n. Co do „rzędu posagowego” zob. szerzej, P. Dąbkowski, *Prawo prywatne polskie*, t. I, Lwów 1910, s. 387 i n.

są: sądowe zniesienie wspólności jednego z małżonków (art. 52 k.r.o.) oraz przykładowo również istnienie ubezwłasnowolnienia lub ogłoszenia upadłości jednego z małżonków (art. 53 k.r.o.).

Wskazane powyżej ustroje posiadają różne podstawy prawne powstania. W przypadku ustroju ustawowego jest to przepis ustawy (czyli, przepis art. 31 § 1 k.r.o.). W przypadku ustrojów umownych jest to umowa między małżonkami lub też osobami zamierzającymi zawrzeć związek małżeński. W przypadku ustroju przymusowego jest to orzeczenie sądu.

W doktrynie oraz judykaturze wyróżnia się podział umownych ustrojów majątkowych na inne zagadnienie dotyczy podziałów ustrojów umownych. Zasadniczy podział mający swoje źródło w przepisie art. 47 § 1 zd. 1 k.r.o. oraz w systematyce przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego pozwala wyróżnić ustrój: rozszerzonej lub ograniczonej wspólności; rozdzielnosci majątkowej; rozdzielnosci majątkowej z wyrównaniem dorobków¹⁶.

W doktrynie na gruncie art. 47 § 1 k.r.o. została sformułowana koncepcja wyróżnienia dwóch małżeńskich umów majątkowych; po pierwsze, intercyz, które wywierają skutki wyłącznie na przyszłość, zawieranych „u progu wspólnego pożycia”, nieprowadzących do żadnych przesunięć między majątkami małżonków; po drugie, umów modyfikujących skład majątków małżonków przez przesunięcie określonych przedmiotów między majątkami małżeńskimi. Powyższa koncepcja stara się pogodzić występujące w doktrynie oraz w orzecznictwie wątpliwości, co do odróżnienia intercyz od umów, które przesuwiają

„jedynie” poszczególne przedmioty między majątkami małżonków. M. Pyziak-Szafnicka dopuszcza przy tym umowy „mieszane”, tj. takie, w których małżonkowie kształtują ustrój na przyszłość, ale jednocześnie modyfikują stan mas majątkowych. Powyższa koncepcja może nasuwać pewne zastrzeżenia. Po pierwsze, zakłada ona, iż umowa przesuwiająca przedmiot między majątkami małżonków jest intercyzą. Po drugie, wątpliwości może budzić twierdzenie, iż intercyza może, ale nie musi być zawarta na przyszłość, tj. ex nunc. Wydaje się, że w każdym przypadku, co zauważyła M. Łączkowska, intercyza wywołuje skutek na przyszłość, nawet wówczas, jeżeli dotyczy przedmiotów należących już do majątków małżonków¹⁷.

Zdaniem M. Łączkowską można wyróżnić intercyzy, które określają na nowo składniki majątków małżonków oraz intercyzy, które „nie tylko w nowy sposób wskazują skład majątków małżeńskich, wpływające na regulację zarządu oraz odpowiedzialności za długi”, jak intercyzy wprowadzające rozdzielnosc majątkową. Nadto intercyzy nie mogą wpływać na regulacje zarządu oraz odpowiedzialność za długi, niedopuszczalna jest intercyza wprowadzająca ustrój rozdzielnosci majątkowej, w której zarząd nad majątkami osobistymi małżonków sprawowałby jeden z nich, albo umowa, zgodnie z którą za długi jednego małżonka odpowiadałby drugi małżonek pozostający w ustroju rozdzielnosci majątkowej. Zasady odpowiedzialności majątkami za długi, jak również dotyczące ich zarządu w ustrojach rozdzielnosci majątkowej wynikają z przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, a nie woli małżonków - stron umowy¹⁸.

¹⁶ art. 47 § 1 zd. 1 k.r.o.

¹⁷ M. Pyziak – Szafnicka, Umowa majątkowa małżeńska rozszerzająca wspólności ustawową, w: Europeizacji prawa prywatnego, t. II, red. M. Pazdan, W. Popiołek, E. Rott-Pietrzyk, M. Szpunar, Warszawa 2008.

¹⁸ M. Łączkowska, Stosunki majątkowe między przedsiębiorcą i jego małżonkiem w świetle ustroju wspólności ustawowej, Warszawa 2006.

4. CHARAKTER PRAWNY INTERCYZY

Najogólniej można wskazać, iż intercyzy należą do czynności prawnych *inter vivos*. Stronami umowy są wyłącznie małżonkowie lub przyszli małżonkowie. Umowę taką można zawrzeć przed małżeństwem lub w trakcie jego trwania. Umowa taka należy do umów dwustronnie kwalifikowanych. Nie można takiej umowy mylić z umową wielostronną.

Zgodnie z poglądem wyrażonym przez Z. Radwańskiego do umów wielostronnych „zbliżają się umowy majątkowo-mażeńskie, aczkolwiek ze względu na ich immanentne związanie z małżeństwem krąg stron jest zamknięty do dwóch”. Natomiast sens umów dwustronnych „polega na organizowaniu transferu dóbr lub usług między stronami” powodując niekiedy realizację odrębnych interesów stron. Z kolei w umowach wielostronnych, interes „w głównej mierze polega na organizowaniu względnie trwałego współdziałania stron dla realizacji wspólnego interesu (celu)”¹⁹.

Powyższe rozróżnienie nie daje możliwości zaliczenia umów majątkowych do kategorii umów obligacyjnych. W przypadku intercyzy nie występuje obowiązek „współdziałania” małżonków, umowy te nie są bowiem „wykonywane”. Nie można użać, iż współmałżonkowie działają w realizacji wspólnego celu określonego w umowie. Intercyza nie nakłada bowiem obowiązku przeniesienia posiadania rzeczy, pogłębiając realizację wydania rzeczy przynależnej do jednego majątku drugiemu małżonkowi. Po zawarciu intercyzy na małżonkach nie ciąży żadne obowiązki, poza określonymi w art. 23-30 k.r.o.

W doktrynie ukształtował się pogląd według którego w przypadku umowy majątkowej małżeńskiej „można chyba jednak mówić o celu gospodarczym tej czynności. Jest nim regulacja przez małżonków w sposób odmienny od ustawowego stosunków majątkowych swej rodziny”²⁰. Pogląd taki jest jednak kwestionowany. Należy wskazać, iż cel gospodarczy zakłada korzyść majątkową dla wszystkich stron czynności prawnej. W przypadku intercyzy korzyść uzyskuje tylko małżonek z którego majątku nie przekazano danego składnika majątkowego.. Nie można bowiem mówić o korzyści w sytuacji, kiedy stosunek majątkowy oparty jest na stosunku osobistym. Dla realizacji celów gospodarczych małżonkowie mogą zawierać umowy powszechnie zawierane w obrocie, np. umowę spółki cywilnej²¹

Umowa intercyzy ma charakter umowy o podwójnym skutku, przejawiającym się w charakterze zobowiązująco-rozporządzającym, o którym mowa w art. 155 § 1 k.c. Powstaje pytanie, czy intercyza może mieć charakter jedynie obligacyjny (art. 155 § 1 in fine k.c.), nie wywołując skutku rzeczowego. Wydaje się, że na to pytanie należy udzielić odpowiedzi negatywnej. Intercyza wywołuje skutki bezpośrednio, w sposób trwały. Zawarcie kolejnej umowy o skutku rzeczowym, stanowiłoby wyjątek od powyższej reguły²².

Podstawowym celem intercyzy jest uregulowanie ustrojowych stosunków majątkowych małżonków oraz zapewnienie stabilizacji majątkowej stosunku małżeństwa²³.

Intercyzy są czynnościami przysparzającymi w sytuacji, gdy mają charakter roz-

¹⁹ Z. Radwański, [w:] System Prawa Prywatnego, t. 2, Prawo cywilne - część ogólna, red. Z. Radwański, Warszawa 2002, s. 179.

²⁰ A. Dyoniak, Pojęcie i ważność małżeńskiej umowy majątkowej, SP 1983, z. 4, s. 127.

²¹ Pojęcie celu gospodarczego por. G. Jędrejek, *Spółka cywilna*, [w:] *Prawo spółek*, red. A. Kidyba, Warszawa 2006, s. 64 i n.

²² Ibidem.

²³ w tym tonie opowiada się Z. Radwański, [w:] *System...*, s. 222

porządzający. Wywołują korzystne zmiany w sytuacji majątkowej danej osoby, po przez powiększenie aktywów lub pomniejszenie pasywów. W sytuacji, gdy ograniczają wspólność przez przekazanie danego przedmiotu do majątku osobistego jednego z małżonków to interczyzy takie mają wówczas charakter jednostronnych umów przysparzających. Natomiast w sytuacji, gdy mają na celu rozszerzenie wspólności lub ograniczenie wspólności przez przekazanie określonych przedmiotów do majątków osobistych obojga małżonków, uzyskują wówczas charakter umów dwustronnie przysparzających²⁴.

Nadto interczyk nie można zaliczyć do umów odpłatnych ani do umów nieodpłatnych. Natomiast stosuje się do nich przepisy o umowach nieodpłatnych. Każdą interczyk należy rozpatrywać indywidualnie²⁵.

Interczyzy należy również uznać za umowy kauzalne. Kauzę bowiem stanowi zawarcie małżeństwa. W sytuacji interczyk poprzedzających zawarcie małżeństwa, kauzę stanowi zamiar zawarcia małżeństwa w przyszłości. Natomiast brak kauzy prowadzi do nieważności interczyzy. Umowa majątkowa małżeńska zawarta przez osoby, których małżeństwo jest nieważne czy też nieistniejące, jest nieważna. Odrębny problem stanowi w tym wypadku konwersja, tzn. dopuszczalność uznania nieważnej interczyzy za ważną inną umowę, jak np. darowiznę, oraz konwalidacja. W literaturze jako przykład interczyzy podaje się umowę, w której „jeden z nowożeńców jest właścicie-

lem gospodarstwa rolnego, a drugi wnosi posag w postaci gotówki i inwentarza”. Powstaje pytanie, czy umowę tę można uznać za wzajemną, w której występuje ekwiwalentność świadczeń (art. 487 § 2 k.c.). Zakwalifikowanie umowy jako wzajemnej pociąga za sobą skutki określone przez przepisy Kodeksu cywilnego (art. 487-497, 380 § 2, 388). Nie sposób interczyzy zaliczyć do umowy wzajemnej, gdyż nie można w jej przypadku mówić o świadczeniu²⁶.

ZAKOŃCZENIE

Konkludując omawianą tematykę należy stwierdzić, iż interczyzy należą do umów dwustronnych, konsensualnych, kauzalnych. Nie można ich zaliczyć do umów losowych oraz wzajemnych. Kontrowersyjnym wydaje się być zaliczenie interczyk do umów organizacyjnych. Artykuł niniejszy jedynie po części opisuje jedynie przedmiotowe zagadnienie. W sprawie cywilnej, w której interczyza wchodzi w skład stanu faktycznego, sąd ustala zawarcie umowy i jej treść, dokonując jednocześnie kwalifikacji prawnej oraz kontroli pod kątem ustalenia, czy nie jest dotknięta nieważnością bezwzględną. Interczyza, tak jak każda czynność prawna, podlega kontroli pod kątem zgodności z prawem, z zasadami współżycia społecznego oraz ustalenia, czy nie zmierza ona do obejścia prawa (art. 58 § 1 i 2 k.c.). Ustalenie zgodności z prawem w pierwszej kolejności obejmuje zgodność z zasadami prawa, które wyrażone są w Konstytucji RP oraz w aktach prawa międzynarodowego. Dlatego też

²⁴ W doktrynie podkreśla się, że w przypadku umów dwustronnie przysparzających, które są umowami wzajemnymi, np. umowy sprzedaży, „końcowy wynik tej czynności może być dla każdej ze stron z punktu widzenia ekonomicznego zerowy albo korzystny (nabył rzecz tanio), albo niekorzystny (zapłacił cenę wyższą od wartości rzeczy)”. W przypadku interczyk polegających na rozszerzeniu wspólności o przedmiot, który należał wcześniej do majątku osobistego jednego z małżonków, „wynik ekonomiczny” jest zawsze ujemny, bowiem rzecz wchodząca w skład majątku wspólnego małżonków objęta jest wspólnością łączną. Ibidem, s. 184.

²⁵ Ibidem, s. 190.

²⁶ Tak Z. Gawrońska-Wasilkowska, *Małżeństwo. Istota - trwałość - rozwód*, Warszawa 1966, s. 69.

w dzisiejszych czasach w skutek rozwoju społeczeństwa intercyzy zyskują na znaczeniu i popularności w gronie osób zamierzających wstąpić w związek małżeński.

STRESZCZENIE

Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie istoty majątkowej umowy małżeńskiej prowadzącej do powstania rozdzielności majątkowej pomiędzy małżonkami. Intercyzy są formą umowy, zawieranej przez małżonków lub przyszłych małżonków. Artykuł został podzielony na cztery części. W pierwszej zostało opisane pojęcie intercyzy. W kolejnych dwóch zostały opisane małżeńskie ustroje majątkowe. Natomiast ostatnia część artykułu została poświęcona charakterowi prawnemu przedmiotowego zagadania.

SUMMARY

This article aims to show the essence of matrimonial property agreement leading to the formation of separation of property between spouses. Are a form of prenuptial agreement, concluded by spouses or future spouses. The article is divided into four parts. The first described the concept of prenuptial agreement. The next two are described matrimonial property regimes. However, the last part of the article is devoted to the legal nature of the idea.

BIBLIOGRAFIA

Andrzejewski M., *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, Warszawa 2006.

Damasiewicz A., *Intercyzy i umowy między konkubentami. Klauzule umowne*, Warszawa 2008.

Dąbkowski P., *Prawo prywatne polskie*, t. I, Lwów 1910.

Dyoniak A., *Pojęcie i ważność małżeńskiej umowy majątkowej*, SP 1983, z. 43

Gawrońska-Wasilkowska Z., *Małżeństwo. Istota - trwałość - rozwód*, Warszawa 1966.

Jędrejek G., *Intercyzy. Pojęcie. Treść. Dochodzenie roszczeń*, Warszawa 2011 LexisNexis (wydanie II).

Jędrejek G., *Spółka cywilna*, w: *Prawo spółek*, red. A. Kidyba, Warszawa 2006..

Kaczmarczyk Z., Leśnodorski B., *Historia państwa i prawa Polski od połowy XV w. do r. 1795*, red. J. Bardach, Warszawa 1957.

Lesiński B., [w:] *Historia państwa i prawa Polski. Zarys wykładu*, Poznań 1994,

Łączkowska M., *Stosunki majątkowe między przedsiębiorcą i jego małżonkiem w świetle ustroju wspólności ustawowej*, Warszawa 2006.

Łukasiewicz J.M., *Ustroje majątkowe małżonków w Polsce na przestrzeni wieków XIII-XIX. Zarys problematyki*, „*Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego*” 2009, z. 56.

Nazar M., *Zawarcie małżeństwa według prawa polskiego z uwzględnieniem postanowień podpisanego 28 lipca 1993 r. Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską*, KPP 1996, z. 3.

Piątowski J.S., *Stosunki majątkowe między małżonkami*, Warszawa 1955.

Pietrzykowski J., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2003.

Pietrzykowski K., *Ocena stanu prawa rodzinnego w Polsce*, PL 2001, nr 3.

Pyziak. – Szafnicka M., *Umowa majątkowa małżeńska rozszerzająca wspólności ustawową*, [w:] *Europeizacji prawa prywatnego*, t. II, red. M. Pazdan, W. Popiołek, E. Rott-Pietrzyk, M. Szpunar, Warszawa 2008.

Radwański Z., [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 2, *Prawo cywilne - część ogólna*, red. Z. Radwański, Warszawa 2002.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., *kodeks cywilny* Dz. U. 1964, Nr16, poz. 93.

Ustawa z dnia 25 lutego r., *kodeks rodzinny i opiekuńczy*, Dz. U. 2012. Nr 788 z późn. zm.

Wąsiewicz A., *Z problematyki umów małżeńskich majątkowych*, ZN IBPS 1988, nr 29.